

NOVI CENTAR U NASELJU SATELIT U NOVOM SADU**NEW CENTRE IN SATELIT SETTLEMENT IN NOVI SAD**Magdalena Nestorović, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad***Oblast – ARHITEKTURA**

Kratak sadržaj – *Projekat se bavi pitanjem kolektivnog stanovanja u naselju Satelit u Novom Sadu. Postojeći objekti ne zadovoljavaju savremene standarde i uslove života, pa je potrebno promisliti njihovu upotrebu uz formiranje nove strukture. Postojeći objekti postaju centar zajednice, a nove stambene jedinice se formiraju u prostoru između njih. Jedinice su formirane principom modula i njihova glavna odlika je transformabilnost spram vrste i broja korisnika, kao i njihovih želja i mogućnosti. Projekat preispituje savremeni način života preslikan na prostor, i predlaže rešenje kao odgovor na ta pitanja.*

Ključne reči: *Arhitektonsko projektovanje, stambena arhitektura, Satelit, stanovanje, transformacija, moduli*

Abstract – *The project deals with the issue of collective housing in the Satelit settlement in Novi Sad. The existing facilities do not meet modern standards and living conditions, so it is necessary to imagine their use with the formation of a new structure. Existing buildings become the center of the community, new residential units are formed in the space between them. The units are formed by the principle of modules and their main feature is transformability according to the type and number of users, as well as their wishes and capabilities. The project re-examines the modern way of life reflected in the space, and proposes a solution as an answer to those questions.*

Keywords: *Architectural design, housing, Satelit, transformation, modules*

1. UVOD

Analiza problema stanovanja moguća je sa više različitih aspekata, a istraživanje stambene arhitekture uključuje više različitih faktora – kultura stanovanja, društvene i tehnološke promene, političke i ekonomske prilike, urbanistički kontekst itd. Uzevši u obzir sve parametre koji je oblikuju, stambena arhitektura najbolje prezentuje stanje društva u momentu u kom nastaje, kao i karakter svakodnevnog života pojedinca.

Ova problematika analizirana je na lokaciji naselja Satelit u Novom Sadu. Naselje je od svoje izgradnje imalo karakteristike radničkog naselja gde dominiraju višespratne stambene jedinice. Razmatrajući vremenski okvir od perioda nastanka naselja do sada, nameće se

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila prof. dr Jelena Atanacković Jeličić.

pitanje promene načina života i gradnje. Kako danas stanujemo? Šta danas čini razliku između grada i periferije? Koji su to novi i alternativni oblici stanovanja i koliko su uočljivi na našim prostorima?

Slika 1. *Naselje Satelit u Novom Sadu***2. TEORIJSKI OKVIR ISTRAŽIVANJA****2.1. Faktori koji oblikuju savremeni život i prostor**

Razvoj tehnologije, proizvodnih snaga i sredstava komunikacije upućuje nacije na saradnju. Kao posledica toga nastaje globalizacija koja proizvodi „svetsko društvo“. U naše živote se mešaju događaji koji se odigravaju daleko od nas, a obrasci međusobne zavisnosti se sve više razvijaju. Uz razvoj tehnologije ljudski život doživljava transformaciju. Digitalno se uvuklo u sve pore svakodnevnog, a posebno u sferu privatnog života.

Globalizacija i urbanizacija se posmatraju kao procesi koji najviše oblikuju život i prostor savremenog čoveka. Presek tih procesa menja dosadašnju strukturu gradova. Danas je teško odrediti tačnu granicu i veličinu grada. Uvodi se pojam *globalnog grada* „a stare obrasce rasta gradova menja potpuno nova logika urbanizacije koja je neodvojiva od konteksta globalne ekonomije.

Križa usled pandemije je evidentno promenila način funkcionisanja svake životne sfere, a i dodatno pojačala razmenu informacija između ovih oblasti. Izmenjene okolnosti uticale su na to da svaki pojedinac prepozna probleme vezane za novi način života što se odnosi na formiranje alternativnih režima svakodnevnog života, rada i slobodnog vremena.

Preklapanja su uočljiva i u svakodnevnom životu, gde se vremenske granice između različitih aktivnosti brišu; vreme za rad, odmor i san mešaju se u jednu celinu. Sve ovo se preslikava i na prostor: trpezarija više ne služi samo za obroke ni spavaća soba za odmor, a u poslovne prostore uvode se teretane, prostorije za razonodu itd.

Veza između programa i forme više nije stabilna. Javni prostori takođe trpe promene, pa se postavlja pitanje da li njihov dizajn i dalje treba da se vodi ukorenjenim odnosom između forme i programa.

3. STUDIJE SLUČAJA

3.1. Individualno i kolektivno stanovanje kao oblasti koje više nisu suprotstavljene

Quinta Monroy socijalno stanovanje/ Elemental /Čile

Grupa Elemental dolazi do izražaja zbog specifičnog načina pristupa u rešavanju problema socijalnog stanovanja. Projekat omogućava izbegavanje preseljenja onih koji tamo već žive na periferiju usled visoke cene zemljišta i najbolje iskorišćavanje subvencija za svaku porodicu. Dobija se tipologija koja, uz efikasno korišćenje zemljišta, dozvoljava mogućnost proširenja polovine kuće spram svojih pogodnosti i ličnih ukusa. Uz jeftinu gradnju kao prednost, princip je primenjivan i u drugim zemljama.

Centar Zagrad/Radić i Turato/, Hrvatska

Na vrhu građevine formirani su stanovi kao individualne kuće, a između njih se formira gusta, skoro pa mediteranska struktura uličica. Dobija se "naselje" sa ulicama i trgovima, a stambena zgrada dobija odlike niza individualnih kuća. Komunikacija, upotreba prostora i veze između ljudi su na višem nivou, a ovaj princip omogućava slobodno parcelisanje i deljenje volumena kuće, stanova i zgrada na krovu.

Stambena zgrada/ Idis Turato/ Portugal

U projektu je šest kuća spojeno u jednu stambenu zgradu. Svako ima svoj ulaz i stan, a vrh zgrade služi kao zajednički prostor gde se kombinuju različiti sadržaji. Ideja je dodati stambenoj zgradi osećaj života u individualnoj kući, a opet zadržati i duh kolektiva koji je karakterističan za kolektivno stanovanje.

Slika 2. Stambena zgrada u Portugalskom mestu Silves/ Idis Turato

3.2. Transformacija postojećih stambenih objekata

Nadogradnja blokova za socijalno stanovanje u Bordeaux-u/ Lacaton&Vassal

Projekat transformiše potpuno useljene modernističke zgrade socijalnog stanovanja. Pošto je pitanje rušenja

isključeno, a za bolji kvalitet stanova neophodno renoviranje, razmatra se čuvanje postojećih kvaliteta i dodavanje onih koji nedostaju. U produžetku postojećeg dodaju se zimske bašte i balkoni što stanarima daje osećaj privatnog otvorenog prostora kao u individualnim kućama.

4. PROJEKTANTSKI RAD

4.1. Urbani kontekst i postojeće stanje

Lokacija projekta jeste stambeno naselje Satelit u Novom Sadu, odnosno objekti kolektivnog stanovanja i prostor između njih. Zadatak je promisliti njihovu transformaciju kako bi se kvalitet života podigao na viši nivo. Analiza prostornih jedinica dovodi do zaključka da objekti nemaju posebnu arhitektonsku vrednost da bi se kompletno sačuvali u sadašnjem obliku.

Potrebno je unaprediti ih kroz intervencije u strukturi i promeni programa kako bi se zadovoljili savremeni standardi i uslovi života. U analizu su takođe uključeni i društveni faktori, odnosno kvalitet i stil života stanovnika u ovom delu grada. S obzirom na to da su višespratni objekti građeni kao naselje za radnike, nedostatak komfora je prva uočljiva stvar spram današnjeg stila života. Posmatrajući korisnike svakog starosnog doba, razmatrani su dodatni sadržaji koji bi zadovoljili svačije potrebe.

Slika 3. Višeporodično stanovanje u naselju Satelit

4.2. Koncept, program i funkcije

4.2.1. Odnos prema postojećim objektima

Objekti kolektivnog stanovanja koje je socijalna država stvorila često se definišu kao jednolični i otuđujući. Promišljanje ovih objekata u projektu se vezuje za ideju zajedništva i jednakosti koja je karakteristična za period njihovog nastajanja; namena se menja u različite tipove zajedničkih prostorija neophode stanarima tog dela grada.

4.2.2. Nove strukture

Glavna odlika koja definiše projekat jeste transformabilnost, kako zajedničkih prostorija tako i stambenih jedinica. Na prostoru između dva objekta formira se grid kao nastavak priče jednostavnosti konstrukcije postojećih objekata. Prizemlje se uklanja i potpuno otvara ka okolini uvlačeći je u kompleks.

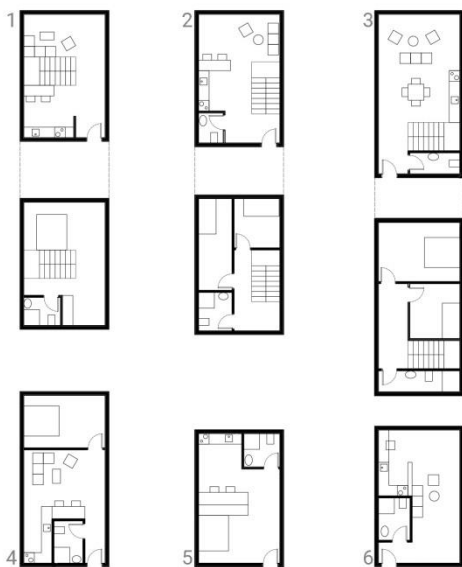
Stambene jedinice formirane su principom modula jednostavnog oblika, a kreiranje tipologija određuju dve grupe parametara. Prvi su:

1. Broj korisnika
2. Starosno doba
3. Kvadratura i broj određenih prostorija

Druga grupa ide korak dalje i uzima u obzir stavove korisnika o njihovoj bližoj i daljoj budućnosti, individualna viđenja pojma “dom” i finansijske mogućnosti:

1. Period stanovanja na tom mestu, gradu, državi
2. Mogućnost proširenja porodice
3. Mogućnost odvajanja od porodice
4. Odnos sa ljudima sa kojima se deli prostor
5. Radni status i vrsta posla

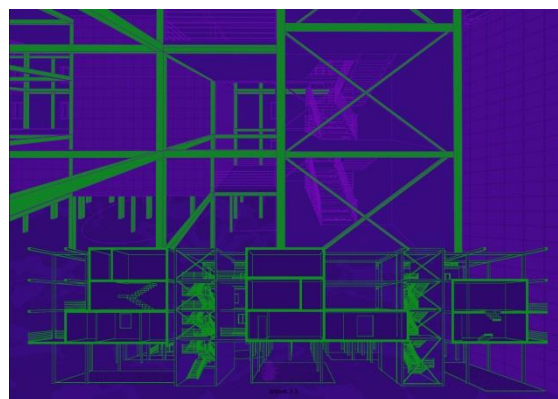
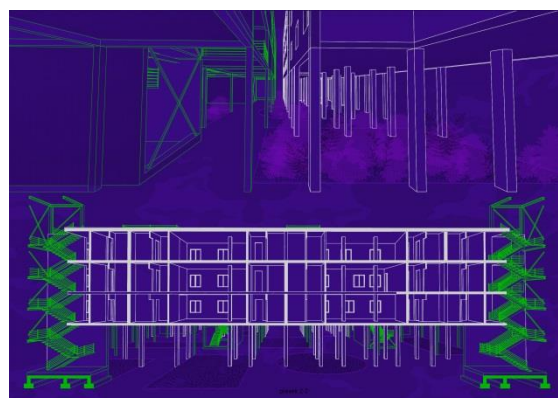
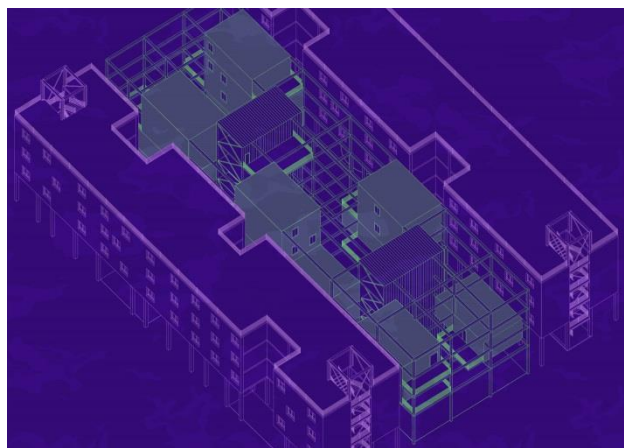
Kreiranje jedinica uz ove parametre direktno upućuje na mogućnost njihove transformacije usled promene korisnika i njihovih želja ili mogućnosti. Taj princip se preključava i na zajedničke prostore – namena je određena tipom korisnika i takođe su podložne promenama.

Slika 4. Tipologije dobijene preko navedenih parametara

Sledeća stavka kojom se definiše stambeni prostor jeste prenošenje ideje doma odnosno individualne kuće na ove jedinice. Moduli se smeštaju u postavljeni grid, a odlikuje ih izraz jedinstvenosti i osećaja pripadnosti. Korisnicima se ostavlja sloboda pri načinu uređenja jedinica kako unutra tako i spolja. Predlog organizacije i materijalizacije je dat, ali na korisnicima je odluka na koji način će je iskoristiti.

Jedna od glavnih specifičnosti individualne kuće jeste otvoren prostor koji joj pripada, tako da je to još jedna važna komponenta koja određuje raspored jedinica u gridu, i potrebno je ostvariti taj uslov za svaku od njih. Raspored dodatno otvara i prostor koji je zamišljen za lako izvodljivu transformaciju odnosno povećavanje ili smanjivanje površine. Komunikacije su centralno postavljene tako da omogućavaju lak pristup jedinicama.

Slika 5. Nova struktura između postojećih objekata

Forma novodobijene strukture ukazuje na intervenciju na postojećim objektima; na mestima gde su sve etaže ispunjene stanovima, postojeći objekti su “ujedeni” kroz sve etaže kako bi se funkcionalni zahtevi ispunili, a prostor zadržao osećaj otvorenosti i dovoljne osvetljenosti. Princip je primenjen na obe strane objekta, što ukazuje na moguću implementaciju istog u celom kompleksu.

5. ZAKLJUČAK

Društvene promene su faktor od ključnog značaja za stil života ljudi i koncept jednorodničnih i višeporodičnih objekata. Princip istraživanja arhitekture u domenima njene društvene funkcije i značaja omogućava otkrivanje namera korisnika prostora i njihovog odnosa sa društvom.

Arhitektura ide pod ruku sa svim prioriternim svetskim problemima, i traži prostorna rešenja za svaki od njih. Brze i ne tako predvidive promene u našim životima sada zahtevaju i životni prostor koji je prilagodljiv i podložan promenama. Individualizacija životnih stilova i karijera onemogućava oslanjanje na uniformni model životnog ciklusa u oblasti stanovanja, a međugeneracijske razlike su sve jače. Brzo menjanje stilova života, kao i veća razlika u planovima za budućnost u suprotnosti su sa arhitekturom koja je čvrsta i teško promenljiva.

Šta danas predstavlja pojam urbanog i koliko su zaista suprotstavljeni pojmovi urbanog i ruralnog? Anri Lefevr u knjizi *Pravo na grad* piše o urbanizovanom selu koje kolonizovano urbanima gubi kvalitete i svojstva seoskog života. Urbano definiše kao mentalni i društveni oblik simultanosti, okupljanja, sustizanja i susreta, kvaliteta koja se rađa iz kvantiteta (prostori, predmeti, proizvodi). Taj pojam se ne vezuje za neki arhitektonski ambijent, već se posmatra kao stanje duha i način života. Sa novim načinom života danas i novim shvatanjem pojma urbanog stanovanja, može se reći da urbanost i ruralnost više nisu suprotstavljeni pojmovi, već različita vremenska stanja istog konteksta.

6. LITERATURA

- [1] <https://www.idisturato.com/blog/2015/07/05/razgovor-o-stanovanju/>
- [2] Rem Koolhaas, Bruce Mau, "S, M, L, XL", New York, 1995
- [3] <https://www.idisturato.com/project/zagrad/>
- [4] <https://www.archdaily.com/915431/transformation-of-530-dwellings-lacaton-and-vassal-plus-frederic-druot-plus-christophe-hutin-architecture>

[5] <http://www.tkh-generator.net/wp-content/uploads/2015/03/05-TkH22-Dubravka-Sekulic.pdf>

[6] <https://www.dezeen.com/2008/11/12/quinta-monroy-by-alejandro-aravena/>

[7] [https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%82_\(%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%A1%D0%B0%D0%B4\)](https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%82_(%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%A1%D0%B0%D0%B4))

[8] Henri Lefebvre, "Le droit a la ville", Paris, 1971.

[9] Mina Petrović, *Sociologija stanovanja: stambena politika: izazovi i mogućnosti*, Beograd, 2004.

[10] Slika 1 preuzeta sa https://www.youtube.com/watch?v=N7g51X9IA4I&ab_channel=%D0%93%D0%BE%D1%98%D0%BA%D0%BE%D0%93

[11] Slika 2 preuzeta sa <https://www.idisturato.com/blog/project/sixpack-house/>

Kratka biografija:

Magdalena Nestrović rođena je u Užicu 1997. god. Diplomski rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti arhitektonskog projektovanja odbranila je u oktobru 2021. godine.
kontakt: lenanes97@gmail.com